

ÇEKİMLİ FİİLLER

Varlıkların zaman ve mekan bağlamında yapmış oldukları hareketleri, işleri ve oluş, kılış ile durumları bildiren sözcüklere fiil denir.

Bir eylemin kimin tarafından ve ne zaman gerçekleştirildiğinin belli olmasına “Çekimli Fiil” denir.

Okumak / Okuyorum

Fiil kök/ gövdesi	+Kip Eki	+Şahıs Eki	=Çekimli Fiil
İzle	+yor	+sun	çekimli fiil
Kal	+acak	+ım	çekimli fiil
Bak	-ar	+lar	çekimli fiil
uyu	+muş	+uz	çekimli fiil

FİİL KİPLERİ

Fiil kipleri, fiilin gösterdiği oluş ve kılışın hangi zaman diliminde gerçekleştiğini ya da gerçekleşeceğini bildiren ekler olarak tanımlanabilir. Türkçede toplamda dokuz farklı çekim kalıbı bulunmaktadır. Bu ekleri “Bildirme kipleri” ve “Dilek kipleri” olarak iki genel başlıkta inceleyebiliriz.

➔ A. Haber Kipleri

1. duyulan geçmiş zaman
2. görülen geçmiş zaman
3. şimdiki zaman
4. gelecek zaman
5. geniş zaman

➔ B. Dilek Kipleri

1. istek kipi
2. emir kipi
3. dilek-şart kipi
4. gereklilik kipi

➔ A. Haber Kipleri (Bildirme Kipleri)

“Fiillerde zaman ekleri” olarak da bilinen bu kipler eklendikleri fiillerin ne zaman yapıldığını beş farklı şekilde göstermektedir.

➔ A. Haber Kipleri

1. duyulan geçmiş zaman
2. görülen geçmiş zaman
3. şimdiki zaman
4. gelecek zaman
5. geniş zaman

➔ 1. Duyulan Geçmiş Zaman

Eylemin daha önce gerçekleştiğini ancak söyleyenin bunu görmediğini ve başkasından duyarak aktardığını belirten kipler “Duyulan geçmiş zaman” olarak adlandırılır.

Duyulan geçmiş zaman kip ekleri “-miş, -miş, -muş, müş” şeklindedir.

1. Tekil Şahıs (ben) → uyu-**muş**-um
2. Tekil Şahıs (sen) → uyu-**muş**-sun
3. Tekil Şahıs (o) → uyu-**muş**
- 1.Çoğul Şahıs (biz) → uyu-**muş**-uz
- 2.Çoğul Şahıs (siz) → uyu-**muş**-sunuz
- 3.Çoğul Şahıs (onlar) → uyu-**muş**-lar

➔ 2. Görülen Geçmiş Zaman

Eylemin daha önce gerçekleştiğini belirten bildirme kipine “Görülen geçmiş zaman” denir. Bu kipte fiili aktaran kişi hareketi bizzat görüp tanık olmuştur.

Görülen geçmiş zaman kipleri: “-di, -di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü”

1. Tekil Şahıs (ben) → İzle-**di**-m
2. Tekil Şahıs (sen) → İzle-**di**-n
3. Tekil Şahıs (o) → İzle-**di**

- 1.Çoğul Şahıs (biz) → İzle-**di**-k
- 2.Çoğul Şahıs (siz) → İzle-**di**-niz
- 3.Çoğul Şahıs (onlar) → İzle-**di**-ler

➡ 3. Şimdiki Zaman

Eylemin içinde bulunduğumuz zamanda gerçekleştiğini ve sürdüğünü gösteren kiplere “**Şimdiki zaman**” denir.

Şimdiki zaman eki “-**yor**”dur.

1. Tekil Şahıs (ben) → Yürü-**yor**-um
2. Tekil Şahıs (sen) → Yürü-**yor**-sun
3. Tekil Şahıs (o) → Yürü-**yor**
- 1.Çoğul Şahıs (biz) → Yürü-**yor**-uz
- 2.Çoğul Şahıs (siz) → Yürü-**yor**-sunuz
- 3.Çoğul Şahıs (onlar) → Yürü-**yor**-lar

➡ 4. Gelecek Zaman

Eylemin henüz gerçekleşmediğini ancak gelecek zamanda gerçekleşeceğini ifade eden kiplere “**Gelecek zaman**” denir.

Gelecek zaman eki “-**ecek, -acak**”tır.

1. Tekil Şahıs (ben) → Yüz-**ecek**-im
2. Tekil Şahıs (sen) → Yüz-**ecek**-sin
3. Tekil Şahıs (o) → Yüz-**ecek**
- 1.Çoğul Şahıs (biz) → Yüz-**ecek**-iz
- 2.Çoğul Şahıs (siz) → Yüz-**ecek**-siniz
- 3.Çoğul Şahıs (onlar) → Yüz-**ecek**-ler

➡ 5. Geniş Zaman Kipi

Eylemin geçmişte başlayıp geleceğe kadar uzanacağını ifade eden kiplere “**Geniş zaman**” denir.

Geniş zaman eki şu şekildedir: (ı, i, u, ü) **r, -ar, -er**

1. Tekil Şahıs (ben) → Çalış-**ır**-ım
2. Tekil Şahıs (sen) → Çalış-**ır**-sın

3. Tekil Şahıs (o) → Çalış-**ır**
- 1.Çoğul Şahıs (biz) → Çalış-**ır**-ız
- 2.Çoğul Şahıs (siz) → Çalış-**ır**-sınız
- 3.Çoğul Şahıs (onlar) → Çalış-**ır**-lar

➡ B. Dilek Kipleri (Tasarlama Kipleri)

Bu kipler bir fiile bir zaman anlamı katmamakla birlikte eylemler istek, şart, emir ve gereklilik anlamlarıyla ifade eder.

Henüz gerçekleşmemiş fiillere gelir ve onları belli bir yönde tasarlarlar.

➡ B. Dilek Kipleri

1. istek kipi
2. emir kipi
3. dilek-şart kipi
4. gereklilik kipi

➡ 1. İstek Kipi

Eylemlere arzu, talep ve istek anlamları kazandıran kiplere “**İstek kipi**” denir. Konuşmayı yapan, sözü söyleyen kişinin istekleri bu kiple birlikte dile getirilir.

İstek kip eki “-**a, -e**”dir.

1. Tekil Şahıs (ben) → Sat-**a**-yım
2. Tekil Şahıs (sen) → Sat-**a**-sın
3. Tekil Şahıs (o) → Sat-**a**
- 1.Çoğul Şahıs (biz) → Sat-**a**-lım
- 2.Çoğul Şahıs (siz) → Sat-**a**-sınız
- 3.Çoğul Şahıs (onlar) → Sat-**a**-lar

➡ 2. Emir Kipi

Eylemin emredici bir şekilde kesin olarak yapılmasını ifade eden eklerle “**Emir kipi**” denir.

Diğerlerinden farklı olarak bu kip şahıs ekleriyle kaynaşmış bir durumdadır. Her şahısta farklı bir ek kullanılmaktadır.

1. Tekil Şahıs (ben) →
2. Tekil Şahıs (sen) → Gel
3. Tekil Şahıs (o) → Gel-**sin**
- 1.Çoğul Şahıs (biz) →
- 2.Çoğul Şahıs (siz) → Gel-**in**
- 3.Çoğul Şahıs (onlar) → Gel-**sin-ler**

➡ 3. Dilek-Şart Kipi

Eylemdeki hareketin, işin, oluşun gerçekleşmesini bir şarta ya da dileğe (isteğe) bağlayan tasarlama kiplerine “**Dilek-şart kipi**” denir.

Bu kipler cümlede ifade edilen yargının gerçekleşmesini bir şarta bağlamaktadırlar.

1. Tekil Şahıs (ben) → Oyna-**sa**-m
2. Tekil Şahıs (sen) → Oyna-**sa**-n
3. Tekil Şahıs (o) → Oyna-**sa**
- 1.Çoğul Şahıs (biz) → Oyna-**sa**-k
- 2.Çoğul Şahıs (siz) → Oyna-**sa**-nız
- 3.Çoğul Şahıs (onlar) → Oyna-**sa**-lar

➡ 4. Gereklilik Kipi

Eylemin yapılması gerektiğini ifade eden ekler “**Gereklilik kipi**” denir.

Bu tasarlama ekleri eylemin mutlaka yapılması gerektiğini belirtir.

Gereklilik kip eki “**-meli, -malı**”dır.

1. Tekil Şahıs (ben) → Konuş-**malı**-yım
2. Tekil Şahıs (sen) → Konuş-**malı**-sın
3. Tekil Şahıs (o) → Konuş-**malı**
- 1.Çoğul Şahıs (biz) → Konuş-**malı**-yız
- 2.Çoğul Şahıs (siz) → Konuş-**malı**-sınız
- 3.Çoğul Şahıs (onlar) → Konuş-**malı**-lar

ŞAHIS EKLERİ

Eylemde belirtilen hareket, iş ve oluşun hangi şahıs(kişi) tarafından yapıldığını gösteren ekler “**Şahıs Eki**” denir.

Bu ekler sayesinde biz cümledeki işi yapan özneyi biliriz. Çekimli fiillerde kişi ekleri her zaman kiplerden sonra gelir.

ŞAHISLAR	EKLER	ÖRNEK
1. Tekil Şahıs (Ben)	-m, -im, -im, -um, -üm	Gel-di-m
2. Tekil Şahıs (Sen)	-n, -(s)ın, -(s)in, -(s) un, -(s)ün	Gel-di-n
3. Tekil Şahıs (O)	Ek yok	Gel-di
1. Çoğul Şahıs (Biz)	-ız, -iz, -uz, -üz, -k	Gel-di-k
2. Çoğul Şahıs (siz)	-(s)ınız, -(s)iniz, -(s) unuz, -(s)ünüz	Gel-di-niz
3. Çoğul Şahıs (Onlar)	-lar, -ler	Gel-di-ler

➡ Fiil Kipinde Anlam Kayması

Bir eylemin aldığı kiple cümledeki zaman anlamının farklı olmasına “Fiil kipinde anlam kayması” olarak adlandırılır.

Haftaya çalışmaya başlıyorum.

(Yüklem “-yor” **şimdiki zaman kipini alsa anlam olarak gelecek zamanı verdiğinden anlam kayması vardır.**)

Günde 50 sayfa kitap okuyorum.

Sınıfı geçmek için çok çalışacaksın.

(Yüklemde “-ecek” **gelecek zaman kipi geniş zaman anlamı verdiğinden anlam kayması vardır.**)

Nasreddin Hoca bir gün çarşıya iner.

(Yüklem **geniş zaman kipini alsada geçmiş zaman anlamı vardır.**)

İki saate buraları toparlamış olacaksınız.

Bize Destek Olmak İçin Bu Notların Kitap Halini Satın Alabilirsiniz.

